

## **ДОСВІД ШВЕЦІЇ У ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЙОГО АКТУАЛЬНІСТЬ ДЛЯ УКРАЇНИ**

**Олександра Сергіївна ЯЦЕНКО,**

*здобувач Університету сучасних знань*

Для України, яка перебуває у процесі модернізації податкової системи та гармонізації її з європейськими стандартами, вивчення та адаптація зарубіжного досвіду є стратегічно важливими завданнями. Таке запозичення передових практик дозволить не лише підвищити результативність податкового контролю та забезпечити своєчасне і повне надходження коштів до бюджету, але й посприяти формуванню такого бізнес-клімату, де правила є прозорими, зрозумілими та правозастосовними до всіх суб'єктів господарювання. Як зазначає Р. Молчанов, вивчення зарубіжного досвіду дозволяє виявляти фактори, що сприяють соціальному прогресу, виявляти фундаментальні закономірності розвитку суспільства та його окремих підсистем, формулювати критерії суспільно-історичного прогресу, прогнозувати динаміку суспільних відносин, виявляти найбільш ефективні підходи щодо подолання поточних проблем [1].

Швеція сьогодні вважається однією з найбільш інформатизованих та відкритих держав у світі, і саме це визначає особливості протидії податковим правопорушенням. У країні сформована унікальна модель, яка поєднує високий рівень цифровізації суспільних процесів, прозорість фінансової інформації та клієнтоорієнтований підхід у роботі податкових органів. Важливим елементом цієї системи є персональний номер кожного громадянина, який використовується у всіх видах офіційної документації – від моменту вступу до дитячого садка і до виходу на пенсію. Даний механізм забезпечує повну відстежуваність усіх соціальних і фінансових процесів, унеможливаючи приховування доходів чи уникнення сплати податків. Завдяки такому інструменту податкові органи мають змогу швидко й ефективно виявляти порушення, а громадяни відчують прозорість та рівність системи.

Особливістю шведського підходу є те, що інформація про доходи фізичних осіб є відкритою для суспільства. Будь-хто може дізнатися розмір доходів іншої людини, маючи лише ім'я, прізвище та адресу. Водночас така система має механізм захисту від зловживань: щоб отримати інформацію, необхідна електронна ідентифікація, а сам громадянин одразу отримує повідомлення, хто саме цікавився його доходами. Це створює баланс між прозорістю та правом на приватність.

Не менш важливою складовою є сервісна функція шведської податкової служби. Податкові органи позиціонують себе не як каральний інститут, а як партнер громадянина, готовий допомогти у вирішенні питань. Звернення до податкової може стосуватися будь-якого аспекту

оподаткування – від заповнення декларації до консультацій щодо податкового законодавства. Такий підхід суттєво знижує рівень конфліктності між державою та платниками податків, а також формує у суспільстві довіру до податкової системи.

Крім того, у Швеції велика увага приділяється просвітницькій роботі. Щороку разом із декларацією громадяни отримують докладну інструкцію, написану доступною мовою та доповнену ілюстраціями, що значно спрощує процес заповнення документів [2]. При цьому брошури доступні кількома мовами, що особливо важливо для іммігрантів. Додатково податкове агентство проводить численні безкоштовні семінари для підприємців, на яких пояснюються всі особливості податкового обліку та звітності.

Таким чином, шведський досвід демонструє, що ефективна протидія податковим правопорушенням можлива не лише через посилення санкцій, а й завдяки створенню системи довіри, прозорості та зручності. Приклад Швеції доводить, що поєднання цифровізації, відкритості даних, інформаційної підтримки та сервісної орієнтації формує середовище, у якому добровільна сплата податків стає природною нормою поведінки, а спроби ухилення – малоефективними та ризикованими.

Шведський досвід протидії податковим правопорушенням може стати цінним орієнтиром для України, однак його імплементація потребує поетапного та системного підходу. Перш за все, важливо розвивати цифровізацію та уніфікацію даних. В Україні вже функціонує система ідентифікації через РНОКПП, проте вона використовується лише частково. Створення єдиного цифрового реєстру, що інтегрував би дані про освіту, зайнятість, соціальні виплати, доходи та податкові зобов'язання, дозволило б значно підвищити прозорість та зменшити можливості для зловживань.

Одним із ключових аспектів, який варто перейняти зі Швеції, є прозорість податкових даних. В українських умовах це може означати поступове впровадження можливості отримання інформації про доходи інших осіб за умови ідентифікації користувача та обов'язкового повідомлення власника даних про такий запит. Подібний механізм сприятиме громадському контролю та знижуватиме спокусу ухилятися від сплати податків.

Не менш важливим є перетворення податкових органів із суто карального інструменту на сервісно-орієнтовану структуру. Податкова служба має асоціюватися не з контролем та штрафами, а з допомогою, порадами та поясненнями. Для цього необхідно розробляти доступні інструкції та інформаційні матеріали. Крім того, значну роль відіграє навчання та підтримка бізнесу. Розширення мережі семінарів, вебінарів та тренінгів з питань оподаткування допоможе підприємцям краще розуміти податкову систему та уникати помилок у звітності, що знизить ризик правопорушень.

Важливим напрямом також є автоматизація податкової звітності. Як і у Швеції, в Україні доцільно запровадити попередньо сформовані податкові декларації, які громадяни зможуть лише перевіряти та підтверджувати, що значно зменшить кількість помилок та спростить процес подання документів.

Нарешті, критичною умовою успіху є формування культури довіри. Якщо громадяни бачитимуть, що сплачені ними податки реально використовуються для розвитку інфраструктури, освіти, медицини чи оборони, рівень добровільної сплати зростатиме. Для цього необхідна прозорість у державних витратах, доступність бюджетної інформації, публічні звіти та онлайн-ресурси з деталізацією витрат. Лише поєднання вищеописаних кроків дозволить не тільки знизити рівень податкових правопорушень, а й зміцнити довіру громадян до державних інституцій.

Підсумовуючи, зазначимо, що ефективна протидія податковим правопорушенням є одним із ключових аспектів стабільності податкової системи та економічної безпеки держави, що становить стратегічне завдання для України, яка перебуває на етапі реформування та інтеграції у світовий економічний простір. Світова практика свідчить, що податкові правопорушення залишаються поширеним явищем, завдаючи збитків у розмірі сотень мільярдів доларів щорічно. Досвід розвинених країн показує, що успішна боротьба з податковими правопорушеннями ґрунтується на комплексному підході. Цей підхід включає в себе удосконалення законодавства, цифровізацію адміністрування податків, впровадження автоматизованих систем обміну інформацією, підвищення фінансової культури населення, а також створення дієвих механізмів невідворотності покарання. При цьому універсальних рішень не існує, і запозичення іноземних практик має відбуватися з урахуванням національних особливостей, правових традицій та рівня економічного розвитку.

### **Список використаних джерел**

1. Молчанов Р.Ю. Досвід оцінки ефективності оперативно-службової діяльності поліції іноземних держав та його впровадження в Україні. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2014. № 4. С. 235–243
2. Життя європейців: податки в Швеції. Міжнародний фонд відродження. URL: [https://www.irf.ua/zhittya\\_evropeysiv\\_podatki\\_v\\_shvetsii/](https://www.irf.ua/zhittya_evropeysiv_podatki_v_shvetsii/)